

گنجینه‌ای از زندگی معمولی

درمان‌ناپذیر همچون بیماری و مرگ، سرگستگی و فرار اشخاص از واقعیت، دلهره و کابوس و وهم. آقایی نثری ساده و روان دارد و خواننده را با داستان خود همراه می‌کند.

فرخنده برای من الگوی یک زن با استعداد، هوشمند و مصمم ایرانی است. او که کارمند شاخصی در بانک مرکزی بود، همزمان با پیشرفت داستان‌نویسی‌اش در کار موظفش هم به‌سرعت رشد کرد. سفارش‌های مرا برای یادگیری زبان و کتاب خواندن با بزرگ‌منشی پذیرفت. آن دختر خجول و کم‌روی اوایل دهه شصت طی چهار دهه به نویسنده‌ای شناخته شده، موفق و صاحب‌نظر تبدیل شد. جوایز گوناگونی که برده، گواه این ادعاست. از دستاوردهای با ارزش او سفرهایی است که رفته و می‌رود. که در استحکام شخصیت و اعتماد به‌نفسش بسیار مؤثر بوده. برقرار باشد و بماند.

مقدمه گلی امامی بر مجموعه داستانی «راز کوچک»؛ گمان می‌کنم سال ۶۲ یا ۶۳ بود، کتابفروشی زمینه آهسته آهسته موقعیتی پیدا کرده بود و مشتری‌های ثابتی داشت، یکی از روزها خانم جوانی وارد شد و با حجب و حیای بیش از حد خودش را معرفی کرد و کتابی را به دستم داد: «تپه‌های سبز». گفت این مجموعه داستانی است که نوشته و چاپ شده و خودش آن را توزیع می‌کند. چند نسخه گرفتم، اطلاعات لازم را ردوبدل کردیم. همان شب کتاب را خواندم و مثل هر

کتاب دیگری که دوست داشتم به اهل کتاب معرفی کردم و این آغاز دوستی و احترامی عمیق بود که تا امروز ادامه داشته و امیدوارم که داشته باشد. داستان‌های فرخنده آقایی گنجینه‌ای است از زندگی معمولی آدم‌های کوچک و خیابان، دشواری‌های

بله و اگر علاقه‌مند باشند، حتی می‌توانند داستان‌ها را مقایسه موضوعی، ساختاری و همچنین نقد کنند. این کتاب در ظاهر مجموعه‌ای از حدود هشتاد داستان کوتاه است اما در واقع محصول بیش از چهار سال فعالیت ادبی‌ام به شمار می‌آید. مطالعه این قبیل آثار به کار نویسندگان جوان‌تر نیز می‌آید؛ به خصوص برای منتقدان و پژوهشگران ادبی. انتشار یک باره این داستان‌ها هم برای من نویسنده که بتوانم همه آنها را یک جا داشته باشم و هم برای آنهایی که خواستار مطالعه‌شان هستند به گمانم خوب است.

● شما تأکید دارید که با مطالعه این کتاب، امکان آشنایی خواننده با روندی که در زمینه تألیف داستان کوتاه طی کرده‌اید فراهم می‌شود. با این حساب داستان‌ها از نظر زمانی، به ترتیب در این مجلد قرار گرفته‌اند؟

بله. البته اینجا باید یک توضیحی هم بدهم. شاید اولین مجموعه داستانی که از من منتشر شده «تپه‌های سبز» در سال ۱۳۶۶ و بعدتر هم در سال ۱۳۷۲، مجموعه داستان «راز کوچک» روانه کتابفروشی شده باشند. اما واقعیت آن است که ترتیب زمانی این دو به خاطر گرفت‌و‌گیرهای آن موقع در بحث ممیزی رعایت نشده است. «راز کوچک» اولین مجموعه داستانی است که نوشته‌ام اما به خاطر ممیزی ابتدا «تپه‌های سبز» اجازه انتشار پیدا کرد. این ترتیب زمانی در مجلدی که درباره آن صحبت می‌کنیم، رعایت شده است. آخرین مجموعه این کتاب «زنی با زنبیل» است که سال ۱۳۹۴ و از سوی انتشارات نشانه منتشر شد.

● همان‌طور که اشاره شد، بیش از ۸۰ درصد این داستان‌ها درباره زنان و رنج آنان است، دغدغه‌ای که به نوعی در آثار دیگر نویسندگان زن ایرانی چون فریبا وفی و شهرنوش پارس‌پور هم دیده می‌شود؛ منتهی با یک تفاوت. اینکه زنان داستان‌های شما، همگی برخاسته از دنیای واقعی هستند!

بله. تقریباً هیچ کدام از این داستان‌ها تخیلی نیستند. همگی سابقه‌ای واقعی دارند و برخاسته از زندگی زنانی هستند که خود یا زندگی‌شان برای من جذاب بوده است. طی چهل سال گذشته، خیلی اوقات به همین نیت سوار اتوبوس یا مترو شده‌ام. با بیشتر این افراد در حد فاصل مسیر اتوبوس‌های خیابان جمهوری تا بهارستان آشنا شده‌ام؛ مسیر هر روزه محل کار تا خانه‌ام. البته دیگر نمی‌دانم، هنوز هم زنانی که سوار اتوبوس و مترو می‌شوند به صحبت درباره زندگی و مشکلات‌شان می‌پردازند یا نه! خیلی وقت است که این کار را نکرده‌ام اما برای من فرصت بسیار خوبی بود.

● چه ویژگی مشترکی میان این زنان داستان‌های شما وجود دارد؟

اغلب زنانی که در داستان‌های این مجموعه نقش آفرینی کرده‌اند، افرادی هستند که بیان زندگی و حس و حال‌شان برای من خاص و از آن مهم‌تر، محترم بوده است.

● چرا جایگاه اصلی نوشته‌های شما به زنان اختصاص یافته است؟

من فکر می‌کنم هر زنی، قهرمان اول زندگی خودش است. آنان کارهای مهمی انجام می‌دهند، کارهایی که بدون آنها، روال زندگی آن‌طور که باید و شاید طی

نمی‌شود، بسیاری از این تلاش‌ها شاید حتی نمود بیرونی چندانی هم نداشته باشند.

● این ویژگی را حتی برای زنانی که در دهه‌های قبل و تحت سیطره فرهنگ مردسالارانه، حق انتخاب و حتی آزادی چندانی نداشتند هم قائل هستید؟

بله. این ویژگی و این جایگاه را حتی برای آنان هم می‌توان برشمرد. وقتی از بیرون به زندگی چنین زنانی نگاه می‌کنید، با جلوه مردسالارانه‌اش روبه‌رو می‌شوید. اینکه زنان هیچ کاره‌اند و همه‌کاره مردان هستند اما وقتی به درون آن زندگی‌ها بروید، با نقش آفرینی و جایگاه مهم آنان روبه‌رو می‌شوید. این زنان بدون‌های وهوی و حتی بدون آن‌که از نظر اقتصادی تأثیرگذاری مستقیمی داشته باشند، نقش آفرین بوده‌اند. نمونه‌اش مادران و مادر بزرگ‌های نسل‌ها قبل. این زنان، حتی آنهایی که ساکن روستاها و شهرهای کوچک بوده‌اند هر کدام در جایگاه خود یک قهرمان هستند. بگذارید مثالی ملموس‌تر بزنم. تا همین شصت، هفتاد سال قبل، فاصله سنی زنان و مردان در ازدواج آنقدر زیاد بود که شوهر موقعی می‌مرد که زن هنوز جوان بود یا تازه به میانسالی قدم گذاشته بود. خیلی مواقع هم زن در حالی قدم به میانسالی می‌گذاشت که شوهر به سبب

که‌نسالی از آن جلال و جبروت فرهنگ مردسالارانه دور شده بود و زن می‌ماند با مسئولیت نگهداری از چند فرزند قد و نیم‌قد که هنوز به سرانجام نرسیده بودند. آن زمان، نقش آفرینی زنان بیش از هر زمان دیگری خود را نشان می‌داد. زنان باید مدیریت فرزندان، نوه‌ها و حتی عروس و داماد خانواده را به تنهایی برعهده می‌گرفتند. این نقش آفرینی در سال‌های اخیر که بسیاری از زنان از نظر اقتصادی به خودکفایی رسیده‌اند ملموس‌تر شده است؛ البته با شکل و شمایی متناسب‌تر از دنیای امروز و

تحولاتش. هرچند که باز هم تأکید می‌کنم این اثرگذاری تنها به زنان شاغل یا دوران میانسالی‌شان در آن شرایطی که اشاره شد، محدود نمی‌شود. هرچند با تغییر شرایط و جایگاه اجتماعی زنان، شاهد بروز نوع جدیدی از رفتارها و مناسبات اجتماعی هستیم.

● چرا اسم کتاب راز مجموعه داستان «راز کوچک» انتخاب کردید؟ علاقه خاصی به این مجموعه دارید یا بحث انتخاب اسمی برای جذب بهتر مخاطب در میان بوده است؟

راستش دلیل خاصی نداشت. این طور نبود که بگویم این مجموعه داستان برای من از باقی آنها خاص‌تر بوده است. نظر ناشر بر این بود که این انتخاب تأثیر بهتری بر مخاطب باقی می‌گذارد و جذاب‌تر است.

● چطور شد که خانم گلی امامی مقدمه کتاب را نوشتند؟

این هم پیشنهاد ناشر بود. البته خودم هم علاقه زیادی به ایشان دارم. خانم امامی نویسنده و مترجم بسیار مجربی هستند و بی‌هیچ تعارفی به وجودشان افتخار می‌کنم. خانم امامی، آنقدر زن اثرگذاری هستند که می‌توانند در جایگاه یک الگو برای نسل‌های جوان‌تر به شمار آیند، مسأله‌ای که آن را به خودشان هم گفته‌ام. ایشان یک زن روشنفکر، کتابخوان و با تعاملاتی بسیار مؤثر و سازنده برای جوان‌ترها هستند. از هر نظر هم کارشان درخشان است، به خصوص در عرصه ترجمه که کارهای بسیار ارزشمندی انجام داده‌اند.

● با توجه به اینکه چاپ اول این مجلد در سی‌وششمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران عرضه می‌شود، خودتان هم سری به نمایشگاه و انتشاراتی‌های حاضر در آن می‌زنید یا ترجیح‌تان به خرید غیرحضوری از بخش مجازی است؟

اگر شرایط اجازه بدهد و بتوانم، حتماً این کار را انجام می‌دهم. خرید مجازی مزایای زیادی دارد اما هرگز جای خرید حضوری را نمی‌گیرد.